

Sygn. akt I PK 85/19

POSTANOWIENIE

Dnia 13 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z powództwa J. W.

przeciwko J. Spółce Akcyjnej z siedzibą
w J.

o wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 maja 2020 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w K.

z dnia 13 grudnia 2018 r., sygn. akt IX Pa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 1350 zł (jeden
tysiąc trzysta pięćdziesiąt) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa
procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 13 grudnia 2018 r., oddalił apelację
pозwanej J. Spółki Akcyjnej w J. od wyroku Sądu Rejonowego w P. z dnia 6 lipca
2018 r., zasądzającego od pozwanej na rzecz powoda J. W. kwotę 43.486,86 zł
tytułem wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych w okresie od dnia
1 września 2014 r. do dnia 16 marca 2017 r. wraz z ustawowymi odsetkami oraz
zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 1.350 zł tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa prawnego w instancji odwoławczej.

W wyrokach Sądów *meriti* przyjęto, że powód, zatrudniony ostatnio na stanowisku Głównego Mechanika Maszyn Dołowych, w spornym okresie wykonywał pracę w godzinach przekraczających obowiązujący go skrócony czas pracy (7,5 godziny na dobę i 37,5 godziny na tydzień), który był jego normalnym czasem pracy (art. 145 § 1 k.p.), jako pracownika zatrudnionego pod ziemią. Powód jako Główny Mechanik Maszyn Dołowych odpowiadał za całokształt prac podległych mu pracowników dozoru i oddziałów maszynowych, za przestrzeganie czasu pracy, zasad bhp i przepisów przeciwpożarowych w zakładzie pracy. W tym celu przed rozpoczęciem danej zmiany brał udział w 20-minutowej odprawie, a 15 minut przed odprawą dokonywał ustaleń odnośnie do sytuacji panującej w kopalni na poprzednich zmianach. Po zakończeniu pracy powód zobowiązany był zdać raport kierownikowi Działu Energomechanicznego. Zazwyczaj godzina wyjścia powoda z kopalni oznaczała zakończenie wykonywania przez niego czynności pracowniczych i miało to miejsce około godziny 14.30-14.40. W ocenie Sądów obu instancji, praca powoda w godzinach nadliczbowych wynikała z przyjętego przez pozwaną systemu organizacji pracy, który wymuszał jego wcześniejsze przybycie na teren kopalni i późniejsze wyjście po czasie zakończenia godziny zmiany i wykonywana była stale.

Pozwana w całości zaskarżyła wyrok Sądu Okręgowego skargą kasacyjną, wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda zwrotu kosztów procesu.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie: 1) art. 128 § 1 k.p. w związku z art. 151 § 1 k.p., przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że powód będąc zatrudnionym u pozwanej w okresie od dnia 1 września 2014 r. do dnia 31 marca 2017 r. świadczył pracę w godzinach nadliczbowych, co skutkowało zasądzeniem na jego rzecz kwoty 43.486,86 zł tytułem wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych; 2) art. 151⁴ § 1 k.p., przez jego błędną wykładnię i niezastosowanie polegające na błędnym przyjęciu, że powód pełniąc funkcję Kierownika Działu Maszynowego - Głównego Mechanika maszyn dołowych pod ziemią nie zajmował

stanowiska kierowniczego, a zatem przysługiwało mu w tym okresie wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych; 3) § 15 Regulaminu Pracy obowiązującego u pozwanej od dnia 1 stycznia 2015 r., przez jego niezastosowanie i uznanie, że dobową normą czasu pracy od dnia 1 stycznia 2015 r. do dnia 31 marca 2017 r. wynosiła 7,5 godziny; 4) art. 8 k.p. w związku z art. 300 k.p. oraz art. 5 k.c., przez ich niezastosowanie w sprawie, podczas gdy roszczenie powoda pozostaje w sprzeczności ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa oraz zasadami współżycia społecznego w sytuacji, gdy świadcząc pracę w spornym okresie sporadycznie przebywał on pod ziemią dłużej niż 3 godziny, a w zdecydowanej większości pracował pod ziemią mniej niż 2 godziny.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pozwana wskazała na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, a mianowicie:

1) Czy realizacja czynności przygotowawczych do wykonywania przez pracownika pracy może być kwalifikowana jako świadczenie pracy i zobowiązuje pracodawcę do uwzględniania tych czynności w czasie pracy, w tym do uwzględnienia jako pracy w godzinach nadliczbowych?

2) Jakie są kryteria pozwalające odróżniać i zróżnicować czynności przygotowawcze od świadczenia pracy?

3) Czy dopuszczalne jest rozróżnienie pracy w ujęciu formalnym i materialnym oraz jaki charakter winna mieć praca w godzinach nadliczbowych?

4) Czy dopuszczalne jest kwalifikowanie czynności przygotowawczych do wykonywania pracy jako czynności wykonywanych w ramach czasu pracy w zależności od momentu ich realizacji?

5) Czy dopuszczalna jest kategoryzacja czynności przygotowawczych na dwie grupy, tj. czynności polegające na przygotowaniu pracownika do wykonywania pracy i czynności polegające na przygotowaniu stanowiska pracy, a jeśli tak to, czy ma to wpływ na uwzględnienie jednych lub drugich do czynności wykonywanych w ramach czasu pracy?

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania oraz zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.).

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego konieczne jest przedstawienie problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10

stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Jednocześnie zagadnienie prawne powinno być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571). Chodzi więc o problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną stanowiącą podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Musi więc ono pozostawać w związku ze sprawą (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467 czy z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465). Ponadto twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467 czy z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468). W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze kasacyjnej i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka 2003 r. nr 13, poz. 5; z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383; z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, LEX nr 1661934).

Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, że w skardze brak istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Po pierwsze, sformułowane przez skarżącą zagadnienia prawne nie odwołują się do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni ani nie przedstawiono argumentów świadczących o wątpliwościach interpretacyjnych, które dotyczą konkretnego przepisu prawa. Po drugie, w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że czasem pracy, zgodnie z legalną definicją zawartą w art. 128 § 1 k.p. jest czas, w którym pracownik pozostaje w dyspozycji pracodawcy w zakładzie pracy lub w innym miejscu wyznaczonym do wykonywania pracy. Tak rozumiany czas pracy nie może przekroczyć granic określonych w art. 129 i nast. k.p. W tych granicach pracownik obowiązany jest wykonywać pracę stosując się do poleceń przełożonych, które dotyczą pracy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 27 maja 1978 r., I PR 31/78, OSP 1979 nr 11, poz. 191 z glosą H. Kasińskiej; z dnia 27 października 1981 r., I PR 85/81, OSNC 1982 nr 5-6, poz. 76 z glosą W. Masewicza, OSP 1983 r. nr 2, poz. 43 oraz A. Chobota, Nowe Prawo 1983 nr 7-8, poz. 172; z dnia 21 września 1982 r., I PR 85/82, LEX nr 523777; z dnia 27 stycznia 2009 r., II PK 140/08, LEX nr 491567; z dnia 28 czerwca 2012 r., II UK 284/11, Monitor Prawa Pracy 2012 nr 11, s. 608-610; z dnia 6 maja 2014 r., II PK 219/13, OSNP 2015 nr 10, poz. 132; z dnia 11 sierpnia 2015 r., III PK 152/14, LEX nr 1938287 czy postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2008 r., I PK 66/08, LEX nr 785548). Również w doktrynie przyjmuje się, że czas pracy biegnie od momentu, w którym pracownik rozpoczyna czynności merytoryczne niezbędne do wykonywania pracy. Stąd za pracę należy uznać czynności przygotowawcze związane z przygotowaniem stanowiska pracy lub też sprzątnięcia po zakończeniu pracy (zob. np. A. Sobczyk, Komentarz do Kodeksu pracy, Warszawa 2014, s. 549).

Podobny pogląd zaprezentował także Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 marca 2019 r., I PK 258/17 (LEX nr 2638577), w którym przyjęto ponadto, że skrócenie pracownikowi czasu pracy generuje powstawanie godzin nadliczbowych już powyżej wykonywania pracy ponad normy obniżone. Po trzecie, z ustaleń stanu faktycznego, którym Sąd Najwyższy jest związany (art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c.) wynika, że czynności wykonywane przez powoda miały właśnie charakter czynności immamentnie związanych z wykonywaniem pracy na

zajmowanym przez niego stanowisku bowiem polegały na zapoznaniu się z raportami dotyczącymi sytuacji na poprzedniej zmianie, sporządzeniem raportu, braniem udziału w obligatoryjnych odprawach przed rozpoczęciem każdej zmiany. A zatem wykonywane były stale w czasie pozostawania powoda do dyspozycji pracodawcy w rozumieniu art. 128 § 1 k.p. Podkreślenia wymaga, że w sporach o kwalifikację czasu pracy decydujące znaczenie mają ustalenia faktyczne. Stąd problem nie leży w sferze prawa, lecz faktów.

Godzi się także zauważyć, że sprawę dotyczącą skarżącej o tym samym stanie prawnym, w której pracownik kopalni występował o wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych, Sąd Najwyższy rozpoznał merytorycznie wyrokiem z dnia 22 sierpnia 2019 r., I PK 96/18 (LEX nr 2740948), podkreślając, że nie jest możliwe skonstruowanie ogólnej definicji prawnej „czynności przygotowawczych”, a jedynie można je określić *ad casum*, biorąc pod uwagę ustalenia faktyczne co do obowiązków nałożonych na pracownika. Wynikająca z przyczyn organizacyjnych konieczność wykonywania ich w czasie pracy przekraczającym obowiązujące pracownika dobowe normy czasu pracy oznacza zaś, że czynności te należy uznać za pracę w godzinach nadliczbowych w rozumieniu art. 151 § 1 k.p.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego po myśli art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.